

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy, soudkyně zpravodajky Veroniky Křest'ánové a soudce Jiřího Přibáně o ústavní stížnosti stěžovatelky **J. V.**, zastoupené prof. JUDr. Bc. Tomášem Grívnou, Ph.D., advokátem, sídlem Revoluční 1044/23, Praha 1 – Staré Město, proti rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 7 Tdo 725/2024-1843 ze dne 5. března 2025, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Rozsudkem Nejvyššího soudu č. j. 7 Tdo 725/2024-1843 ze dne 5. března 2025 bylo porušeno právo stěžovatelky nebýt podrobena krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení vyplývající z čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Proto se tento rozsudek ruší.

Odůvodnění:

I. Úvod

1. Ústavní soud v tomto nálezu řeší situaci, kdy Nejvyšší soud zprostil obžaloby P. V. (dále jen „obviněný“), který byl předtím rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze odsouzen za zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku, jehož se měl

dlouhodobě dopouštět vůči stěžovatelce. Nejvyšší soud založil zprošťující rozsudek na závěru, že jednání obviněného nenaplnovalo znaky týrání ve smyslu § 199 trestního zákoníku. Ústavní soud dospěl k závěru, že stíhaný skutek musí být považován za týrání, takže Nejvyšší soud nesprávným právním posouzením výrazně zasáhl do práva stěžovatelky na účinné vyšetřování vyplývající ze zákazu krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení.

2. Ústavní soud se v posuzované věci zabýval i otázkou, zda Nejvyšší soud neporušil ústavně zaručené právo stěžovatelky nebýt odnata svému zákonnému soudci, když nepředložil dovolání obviněného k rozhodnutí velkému senátu podle § 20 zákona o soudech a soudcích. Dospěl k závěru, že právo na zákonného soudce porušeno nebylo.

II.

Namítaná porušení ústavně zaručených práv, rekapitulace procesního vývoje a obsah napadeného rozhodnutí

3. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí s tvrzením, že jím došlo k porušení jejích ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 7 odst. 2, čl. 10 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (Listina) a čl. 3 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva).

4. Z ústavní stížnosti a jejích příloh se podává, že stěžovatelka měla v trestním řízení postavení poškozené. Rozsudkem obvodního soudu č. j. 29 T 81/2018-862 ze dne 11. července 2019 byl obviněný uznán vinným ze spáchání zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku. Odvolání obviněného městský soud usnesením č. j. 67 To 400/2019-1064 ze dne 28. ledna 2020 zamítl jako nedůvodné. Nejvyšší soud usnesením č. j. 7 Tdo 79/2021-1224 ze dne 17. února 2021 k dovolání obviněného obě uvedená rozhodnutí zrušil a věc vrátil obvodnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí s pokynem doplnit dokazování.

5. Rozsudkem obvodního soudu č. j. 29 T 81/2018-1486 ze dne 4. října 2022 byl obviněný znovu odsouzen pro uvedený zločin, tento rozsudek však byl na základě jeho odvolání zrušen usnesením městského soudu č. j. 67 To 407/2022-1616 ze dne 1. června 2023 a věc byla obvodnímu soudu znovu vrácena k novému projednání a rozhodnutí.

6. Obvodní soud rozsudkem č. j. 29 T 81/2018-1691 ze dne 26. října 2023 obviněného znovu uznal vinným ze spáchání zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let, jakož i přiměřená povinnost zdržet se ve zkušební době styku s poškozenou a osobně ji nekontaktovat. Skutek, za nějž byl obviněný odsouzen, spočíval v tom, že „*minimálně od účinnosti trestného činu ode dne 1. 6. 2004 do 30. 1. 2018 ve společně obývaném bytě X, ale i jinde, obžalovaný dlouhodobě, opakovaně, především psychicky týral svou manželku poškozenou, kdy psychické týrání spočívalo v tom, že ji běžně minimálně dvakrát týdně a od léta 2017 denně bezdůvodně ponižoval a urážel, a to minimálně jednou týdně zejména od roku 2014 hrubými vulgárními výrazy: „debile“, „idiote“, „kreténe“, „hajzle“, „blbečku“, „ty lhářko prolhaná“, „máš slepičí mozek“; musela plnit jeho příkazy v domácnosti, týkající se přípravy jídla, úklidu, servírování jídla, nutil ji jedenkrát až dvakrát měsíčně žehlit jeho košile v nočních nebo v brzkých ranních hodinách, týdně prát mohla jen v době, kterou určil, aby ho nerušila, na jeho příkaz musela povlíkat jeho povlečení i v noční dobu po jejím probuzení, musela na jeho*

příkaz v zimním období denně zavírat okno v jeho pokoji, další příkazy byly například: v zimním období denně ted' nesmíš na balkon, ted' nemluv, ted' nevětrej v koupelně; musela vykonávat i všechny drobné opravy v domácnosti např. výměnu žárovek, čištění odtoku umyvadla, záchodu a podobně; taktéž musela plnit jeho příkazy, týkající se péče o jeho matku a to dvakrát týdně v pracovní dny za touto na pokyn obžalovaného jezdila či docházela, z důvodu péče o jeho matku musela na jeho pokyn této uvolnit i svůj pokoj v bytě a starat se o ni v roce 2010 asi dva týdny; musela vykonávat jeho pracovní povinnosti například: do roku 2017 jednou ročně opravovat absolventské práce jeho studentů, dvakrát ročně zapisovat do výkazů známky a docházku, v době jeho nemoci vozit do jeho zaměstnání pracovní materiály, kopírovat nebo skartovat velké množství dokumentů a taktéž ji nutil více jak pětkrát a to minimálně 1x ročně v nočních hodinách jezdit na centrální poštu podat korespondenci; své příkazy často podmiňoval slovy: „vezmi si papír a napiš si“ nebo „pokud neuděláš nebo nebudeš souhlasit s tím, co já chci“, tak já „nedovolím“ nebo „nepůjčím“ a pokud podle jeho mínění nesplnila jím uložený pokyn nebo s jeho pokynem nesouhlasila, byla z jeho strany potrestána urážkami a slovním nátlakem, který probíhal do doby, než souhlasila, slovní nátlak probíhal i několik hodin; taktéž 2x až 3x ročně ji nebylo z jeho strany umožněno rozhodovat o tom, co většího charakteru se do domácnosti koupí, nebral v potaz její nesouhlas a znemožňoval jí přehled o jejich společné finanční situaci; musela psát různé sliby, například: že nebude provádět rekonstrukci v bytě; dále její osobu po celou dobu kontroloval v jejím pohybu, za tím účelem mu předem sdělovala, kde a s kým bude, kdy přijde domů, požadoval, aby mu oznamovala: kde se nachází, co tam dělá, zda je skutečně na místě, a po jejím návratu ze schůzky domů ji vyslýchal; taktéž ji zakazoval stýkat se s kolegy mimo pracoviště a i s jejími přáteli; určoval jí, kdy může navštívit své příbuzné podle toho, jak to časově vyhovovalo jemu, omezoval i její aktivity v práci týkající se zejména mimopražských školení; dále byla poškozená nucena po jeho návratu z rehabilitačního zařízení v listopadu 2016 mu zavazovat tkaničky u bot, přestože byl sám tohoto úkonu schopen; při psychickém týrání vůči ní občas použil i fyzického násilí, především od roku 2014 do ledna 2018, a to běžně ve formě klepáním prsty na hlavu či strkáním do těla jako jeho normální způsob komunikace, pokud podle jeho názoru poškozená nevnímala nebo nesouhlasila dostatečně rychle či nesouhlasila, což bylo výjimečné, kdy strkání se zintenzivnilo v létě 2017; dále v přesně nezjištěný den v lednu 2018 do ní opětovně strkal při jeho výslechu, kdy musela odpovídat a ve chvíli kdy odpovídat přestala, začal do ní strkat, a když chtěla odejít, chytil ji za ruku a bránil ji v odchodu; taktéž ji v září a říjnu 2017 bezdůvodně budil v nočních hodinách pod různými záminkami s četností 2x až 3x do jejího odchodu z domácnosti; dne 1. 1. 2018 po návratu z návštěvy na ni bezdůvodně křičel: kde byla, proč mu nebrala telefon a přitom jí nadával „ty lhářko prolhaná“, přičemž do ní strkal, když se vůči tomuto jednání poškozená ohradila, řekl jí „proč bych do tebe, hajzle, nestrkal“; dne 30. 1. 2018 poškozená ze strachu z manžela ze společného bytu utekla.“

7. Městský soud usnesením č. j. 67 To 402/2023-1753 ze dne 27. února 2024 odvolání obviněného zamítl jako nedůvodné.

8. Nejvyšší soud na základě dovolání obviněného napadeným rozsudkem zrušil rozsudek obvodního soudu i usnesení městského soudu, a nově rozhodl tak, že se obviněný podle § 226 písm. b) trestního řádu zprošťuje obžaloby pro výše popsany skutek, neboť tento skutek není trestným činem.

III.

Argumentace stěžovatelky

9. Stěžovatelka namítá, že Nejvyšší soud v rozporu se skutkovými závěry soudů nižších stupňů dospěl k závěru, že jednání obviněného není namístě postihnout trestněprávními prostředky. Nejvyšší soud podle ní jednání obviněného bagatelizoval a nezohlednil kontext, historii a dynamiku jejího vztahu s obviněným s důsledky v podobě jejího submisivního chování, intenzivního prožívání působeného psychického příkoří, ani její zranitelnost, ani dobu, po kterou útoky obviněného trvaly. S poukazem na konkrétní rozhodnutí rozporuje tvrzení Nejvyššího soudu, že se v jeho dosavadní rozhodovací praxi nevyskytují případy, v nichž by obviněný byl uznán vinným trestným činem podle § 199 trestního zákoníku, spočívajícím takřka výlučně v psychickém násilí. Připomíná hrubé násilné jednání obviněného vůči ní, ke kterému sice došlo před 1. červnem 2004 (tedy před dobou, na kterou byl vymezen stíhaný skutek), avšak nelze je ignorovat, neboť v ní vyvolalo strach, jenž ovlivňoval její chování v dalších fázích soužití s obviněným.

10. Stěžovatelka Nejvyššímu soudu dále vytýká, že místo zohlednění konkrétních okolností případu generalizuje. V této souvislosti s tím cituje a rozporuje jednotlivé pasáže odůvodnění napadeného rozsudku. S odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva zdůrazňuje, že fyzické násilí není nezbytnou součástí týrání. Odmítá konstatování Nejvyššího soudu, že násilí obviněného „nemělo na poškozenou takový dopad“, a odkazuje na závěry znaleckých posudků opatřených v průběhu trestního řízení, z nichž vyplynulo, že u stěžovatelky jednání obviněného způsobilo posttraumatickou stresovou poruchu. Má za to, že Nejvyšší soud ignoroval skutková zjištění, která vyplynula z dokazování před soudy nižších stupňů, popř. je zcela dezinterpretoval, což považuje za zjevnou libovůli.

11. Stěžovatelka s odkazem na konkrétní části odůvodnění napadeného rozsudku uvádí, že se Nejvyšší soud při posuzování její věci držel určitých stereotypních představ o typické oběti domácího násilí, přehlížel podstatné okolnosti svědčící v neprospěch obviněného a zlehčoval její prožité útrapy, čímž přispěl k její sekundární viktimizaci. Odmítá zejména argument Nejvyššího soudu, že se obviněnému „až nemístně podřizovala“, jakož i eufemismy, jež se v napadeném rozsudku objevují v souvislosti s popisem a hodnocením stíhaného jednání obviněného. Zdůrazňuje, že je zvláště zranitelnou obětí trestného činu a byla dlouhodobě vystavena neakceptovatelnému a odsouzeníhodnému jednání a její ústavně zaručené právo na lidskou důstojnost bylo zasaženo jednáním obviněného i jeho následnou bagatelizací a viktimizací stěžovatelky ze strany Nejvyššího soudu, z čehož podle ní vyplývá, že zrušení napadeného rozhodnutí představuje jediný efektivní způsob, jakým lze zmíněnou újmu alespoň zmírnit.

12. Stěžovatelka se domnívá, že Nejvyšší soud porušil její ústavně zaručené právo na zákonného soudce tím, že nepředložil dovolání obviněného k rozhodnutí velkému senátu podle § 20 zákona o soudech a soudcích. Je přesvědčena, že senát 7 Tdo se při posuzování případů týrání stabilně odchyluje od toho, jak obdobné případy posuzují ostatní senáty Nejvyššího soudu. Odkazuje na konkrétní rozhodnutí senátu 7 Tdo, z nichž podle ní vyplývá odlišné posuzování pojmu „týrání“ a podmínek pro aplikaci materiálního korektivu v podobě zásady subsidiarity trestní represe v případech domácího násilí. Připomíná, že již ve svém vyjádření k dovolání obviněného navrhovala předložení věci velkému senátu, přičemž tento návrh podpořilo i Nejvyšší státní zastupitelství. Odmítá tvrzení obsažené v napadeném rozsudku, že v dané věci nejde o právní názor, nýbrž o hodnocení konkrétních okolností případu.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní stížnost je přípustná a splněny jsou i ostatní procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem.

V.

Vyjádření k ústavní stížnosti a replika stěžovatelky

14. Ústavní soud si od obvodního soudu vyžádal jím vedený spis sp. zn. 29 T 81/2018 a vyzval Nejvyšší soud, Nejvyšší státní zastupitelství a P. V. k vyjádření se k ústavní stížnosti.

15. Nejvyšší soud uvedl, že nebylo porušeno žádné ústavně garantované právo stěžovatelky. V plném rozsahu odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku, které je nutno vnímat jako celek; stěžovatelka v ústavní stížnosti některé závěry Nejvyššího soudu vytrhává z kontextu a dezinterpretuje. Podotkl, že při svém rozhodování vycházel mimo jiné z nálezu sp. zn. III. ÚS 2523/10 ze dne 10. února 2011 a přihlížel k principu *ultima ratio*. Konstatoval, že v napadeném rozsudku nepopřel možnost naplnění znaku týrání pouze psychickým násilím, pouze uvedl, že se v judikatuře Nejvyššího soudu prakticky nevyskytují případy odsouzení za trestný čin podle § 199 trestního zákoníku za jednání, které mělo takřka výlučně charakter psychického násilí. Tvrdí, že pouze aplikoval závěry vyplývající z judikatury na stěžovatelčin případ. Stěžovatelka podle něj v ústavní stížnosti nijak nereagovala na stěžejní část napadeného rozsudku, v níž bylo podrobně rozebráno, proč se stíhané jednání nevyznačovalo vyšším stupněm hrubosti, necitelnosti a bezohlednosti. Odmítl, že by v napadeném rozsudku bagatelizoval jednání obviněného či zlehčoval stěžovatelčiny útrapy. V souvislosti s námitkou porušení práva na zákonného soudce v důsledku nepředložení věci velkému senátu Nejvyšší soud odkázal na body 92 až 104 napadeného rozsudku a uvedl, že neshledal rozpor právního názoru senátu 7 Tdo s právním názorem vyjádřeným v rozhodnutí jiného senátu Nejvyššího soudu. V dané věci šlo pouze o posouzení naplnění znaku „týrání“ z hlediska intenzity jednání obviněného. Odlišnost nezaznamenal ani ve vztahu k právnímu názoru týkajícího se aplikace zásady subsidiarity trestní represe. Zdůraznil, že v dané věci šlo o posouzení znaku „týrání“, a to i s přihlédnutím k principu *ultima ratio*, přičemž výkladem tohoto znaku chtěl vyjádřit, že trestní právo by mělo být používáno jako poslední možnost k řešení společenských problémů, a ne k řešení nesouladných a komplikovaných desetiletí trvajících manželských soužití. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud navrhl odmítnutí ústavní stížnosti.

16. Nejvyšší státní zastupitelství se s podanou ústavní stížností ztotožnilo. Připomnělo pozitivní závazky České republiky v oblasti kriminalizace domácího násilí ve formě násilí psychického, jakož i kritéria, k nimž je třeba při posuzování psychického násilí přihlížet. Konstatovalo, že pokud by se Nejvyšší soud těmito východisky v posuzované věci řídil, nemohl by obviněného zprostit obžaloby. Upozornilo na útoky obviněného, které sice byly uskutečněny před 1. červnem 2004, avšak ovlivnily charakter vztahu mezi obviněným a stěžovatelkou, resp. stěžovatelčino chování v dalším období. Stíhaný skutek podle jeho názoru obsahuje celou řadu momentů bezdůvodného ponižování, urážek, nadávek, vynucovaných příkazů, kontrolování pohybu a komunikace s ostatními, bezdůvodných zákazů a zasahování do téměř všech sfér života a autonomie stěžovatelky. Stav, který u stěžovatelky v důsledku takového jednání nastal, označilo jako podrobení se obviněnému. Vyjádřilo názor, že stíhané jednání obviněného překročilo minimální

úroveň závažnosti jak ve vztahu k čl. 3 Úmluvy, tak ve vztahu k čl. 8 odst. 1 Úmluvy, takže zprošťujícím rozsudkem Nejvyšší soud zmíněné články porušil. Ve vztahu k otázce nepředložení podaného dovolání velkému senátu uvedlo, že Nejvyšší soud tento postup v napadeném rozsudku dostatečně vysvětlil. Doplnilo, že posuzování naplnění znaků skutkové podstaty týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku je velmi individuální, což do značné míry ztěžuje identifikaci konkrétního právního názoru, jenž by se měl odchýlit od právního názoru jiného rozhodnutí Nejvyššího soudu. V této části proto ústavní stížnost považuje za nedůvodnou. Z uvedených důvodů Nejvyšší státní zastupitelství navrholo, aby Ústavní soud napadený rozsudek zrušil.

17. P. V. na výzvu ve stanovené lhůtě (a ani později) nereagoval. V souladu s poučením, kterého se mu od Ústavního soudu dostalo, se tak vzdal postavení vedlejšího účastníka (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 101 odst. 4 občanského soudního řádu).

18. Ústavní soud zaslal obdržená podání stěžovatelce na vědomí a k případné replice. Stěžovatelka práva repliky využila a uvedla, že vyjádření Nejvyššího soudu je v zásadě opakováním jeho závěrů obsažených v napadeném rozsudku. Závěr Nejvyššího soudu o údajně nízké intenzitě škodlivého jednání obviněného je podle jejího názoru přímým důsledkem ignorování závažných fyzických útoků a dalších forem domácího násilí ze strany obviněného vůči stěžovatelce před rokem 2004, jež vedly k podřízení stěžovatelky obviněnému a usnadnily mu udržování protiprávního stavu v rámci trvajícího trestného činu i v pozdějším období. Ve své stížnosti musela navázat na argumentaci předkládanou v průběhu trestního řízení, neboť ji Nejvyšší soud zcela pominul, popř. se s ní nevypořádal nijak, nebo jen tendenčně. Má za to, že Nejvyšší soud nekriticky akceptoval podstatné části argumentace obviněného, což se týká i odkazu na nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2523/10, který je podle stěžovatelky nepřipadný, vztahující se k případu zcela odlišné skutkové povahy, než je případ její, ve kterém byly řešeny též odlišné právní otázky. Odmítá tvrzení Nejvyššího soudu, že napadá hodnocení důkazů, s tím, že skutečnost je přesně opačná, neboť Nejvyšší soud bagatelizoval význam některých provedených důkazů, jiné selektivně vynechal. Nejvyšší soud si podle ní některé důkazy přehodnotil, což nepovažuje za ústavně konformní. Vyjádření Nejvyššího soudu k námitce porušení práva na zákonného soudce se podle stěžovatelky mýlí s podstatou ústavní stížnosti, neboť tato námitka nebyla založena na tom, že se Nejvyšší soud nezabýval jejím návrhem na předložení věci velkému senátu. Poukazuje na odborný článek jednoho ze členů senátu 7 Tdo, JUDr. Josefa Mazáka „Partnerské domácí násilí a trestní právo“ v odborném časopisu Trestní právo dne 31. března 2025, jehož části se nápadně shodují s textem použitým v napadeném rozsudku. Tvrdí, že tento článek i obsahově podobná odůvodnění rozhodnutí senátu 7 Tdo přesahují rámec rozhodování o konkrétních případech a vytváří prakticky ucelenou autonomní doktrínu posuzování trestného činu podle § 199 trestního zákoníku a formulují samostatnou větev nové rozhodovací praxe uvnitř Nejvyššího soudu.

19. V návaznosti na vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství stěžovatelka uvádí, že byt' lze souhlasit s tím, že identifikace právního názoru při posuzování naplnění skutkové podstaty týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku v jednotlivých případech může být komplikovaná, má za to, že tyto právní názory obsažené v napadeném rozsudku identifikovala a poukázala na jejich rozpor s jinými konkrétními rozhodnutími Nejvyššího soudu.

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

20. Ústavní soud již stabilně uznává právo oběti na účinné vyšetřování i v případech, kdy tvrzeným trestným činem mělo dojít k zásahu do práva nebýt podroben špatnému zacházení (*ill-treatment*) podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy, tedy uznává pozitivní závazky státu vyplývající z těchto ustanovení (srov. zejména nález sp. zn. Pl. ÚS 17/24 a judikaturu zde citovanou). Právo na účinné vyšetřování tak bezpochyby náleží i stěžovateli coby tvrzené oběti tzv. domácího násilí, resp. trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku. Zakotvením tohoto trestného činu v trestním zákoníku Česká republika naplňuje pozitivní povinnost plynoucí z čl. 3 Úmluvy, který vyžaduje, aby státy přijaly účinná trestněprávní ustanovení s cílem odradit od páchání trestných činů proti osobní integritě (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Bureš proti České republice*, stížnost č. 37679/08, bod 121).

21. Podstatou práva na účinné vyšetřování je právo na náležitý (efektivní) postup orgánů činných v trestním řízení při objasňování tvrzené trestné činnosti, a jeho součástí naopak není právo na výsledek v podobě zahájení trestního stíhání, popř. odsouzení určité osoby. Ústavní soud však konstantně připouští, že právo na účinné vyšetřování zasahuje i do soudní fáze trestního řízení a zahrnuje i náležité a trestněprávně souladné posouzení stíhaného skutku obecnými soudy. Právě proto Ústavní soud již v nedávné minulosti opakovaně zrušil rozhodnutí obecných soudů, jimiž nedošlo k odsouzení obžalovaného, doprovází-li jejich vydání kvalifikované a ústavně relevantní pochybení (srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1993/21 ze dne 26. dubna 2022, sp. zn. I. ÚS 443/23 ze dne 10. května 2023 a sp. zn. III. ÚS 1252/24 ze dne 10. července 2025). V souvislosti s projednávanou věcí je dále vhodné připomenout, že se právo na účinné vyšetřování netýká pouze náležitého postupu orgánů činných v trestním řízení při objasňování skutkového stavu, ale zahrnuje též jejich povinnost vykládat ustanovení trestního zákoníku ústavněprávně konformním způsobem (srov. nález sp. zn. II. ÚS 527/23 ze dne 30. května 2024).

22. Z výše uvedeného tedy lze dovodit, že Ústavní soud může z podnětu oběti (resp. poškozeného) přezkoumat soulad zprošťujících rozsudků s principy ústavněprávní úrovně, dospět k závěru o porušení ústavních práv stěžovatele a případně napadená rozhodnutí zrušit. Proto dále přistoupil k přezkumu obsahu napadeného rozhodnutí Nejvyššího soudu.

23. Ústavní soud se nejprve zabýval stěžovatelčinou námitkou porušení práva na zákonného soudce, k němuž mělo dojít tím, že Nejvyšší soud nepředložil dovolání obviněného k rozhodnutí velkému senátu postupem podle § 20 zákona o soudech a soudcích. Jestliže by totiž tato námitka byla důvodná, představovalo by to samo o sobě důvod ke zrušení napadeného rozsudku, aniž by Ústavní soud přistupoval k posuzování věcné podstaty případu, tj. k právnímu posouzení stíhaného skutku a z toho plynoucího zásahu do práva stěžovatelky na účinné vyšetřování. V případě nepředložení věci velkému senátu v rozporu s § 20 zákona o soudech a soudcích totiž není věcí Ústavního soudu, aby vstupoval do jurisdikce Nejvyššího soudu a vyjadřoval se k výkladu jednoduchého práva, jestliže tak před ním mohl a měl učinit velký senát Nejvyššího soudu [srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 566/05 ze dne 20. září 2006 (N 170/42 SbNU 455), sp. zn. IV. ÚS 738/09 ze dne 11. září 2009 (N 201/54 SbNU 497) či sp. zn. II. ÚS 1309/24 ze dne 5. března 2025].

24. Ústavní soud nicméně v posuzované věci akceptoval vysvětlení obsažené v bodech 92 až 104 napadeného rozsudku (ke kterému se ve svém vyjádření připojilo i Nejvyšší státní zastupitelství), založené na tom, že se v posuzované věci senát 7 Tdo neodchýlil od podstaty výkladu znaku „týrání“ ve smyslu § 199 odst. 1 trestního zákoníku, nýbrž šlo „pouze“ o posouzení, zda konkrétní (stíhaný) skutek tomuto vymezení odpovídá. Není neobvyklé, že určitý soudce či senát zaujímá specifický postoj k tomu, jaká intenzita jednání je potřebná k naplnění určitého obecně vymezeného znaku skutkové podstaty některého trestného činu (ať již jde o zmíněný pojem „týrání“ v kontextu trestných činů týrání svěřené osoby podle § 198 trestního zákoníku, týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku nebo i týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku, anebo např. o pojmy „výtržnost“ a „hrubá neslušnost“ v kontextu trestného činu výtržnictví podle § 358 trestního zákoníku apod.). Z toho však samo o sobě neplyne, že by takový soudce či senát zaujímal odlišný právní názor k jinak ustálenému výkladu daného znaku.

25. I když tedy v posuzované věci Nejvyšší soud posoudil (ne)naplnění znaků týrání způsobem, jenž Ústavní soud nemůže akceptovat (jak bude dále podrobně vysvětleno), neučinil tak na základě jiné definice tohoto znaku, než která je judikaturou Nejvyššího soudu stabilně uznávána. V daném případě nelze ani identifikovat odchylku či znatelný posun od ustáleného výkladu zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 trestního zákoníku, který vychází primárně ze stanoviska sp. zn. Tpjn 301/2012 ze dne 30. ledna 2013). Zprošťující rozsudek Nejvyšší soud ostatně nevydal v důsledku aplikace tohoto materiálního korektivu, nýbrž na základě závěru o nenaplnění formálních znaků trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (přesněji nenaplnění zmiňovaného znaku „týrání“).

26. Ústavní soud tedy neshledal, že by Nejvyšší soud postupoval v rozporu s § 20 zákona o soudech a soudcích, nepředložil-li dovolání obviněného k rozhodnutí velkému senátu. Z toho pak vyplývá, že nebylo porušeno právo stěžovatelky na zákonného soudce. Ústavní soud proto mohl přistoupit k řešení klíčové otázky celého případu, totiž zda lze za ústavněprávně souladný považovat závěr Nejvyššího soudu, že stíhaný skutek nevykazuje znaky týrání ve smyslu § 199 odst. 1 trestního zákoníku.

27. Není od věci připomenout, že týráním se rozumí zlé nakládání s jinou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, které týraná osoba pro jeho hrubost, bezohlednost nebo bolestivost pocítuje jako těžké příkoří. Toto základní vymezení znaku týrání lze považovat za všeobecně přijímané jak judikaturou, tak odbornou literaturou (srov. ŠČERBOVÁ, V. In ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1609, či ŠÁMAL, P., ŠÁMALOVÁ, M. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2490, a judikaturu v těchto komentářích citovanou) a v posuzované věci jej (v uvedené obecnosti) nerozporuje ani stěžovatelka, ani Nejvyšší soud.

28. Ústavní soud musí stěžovatelce přisvědčit, že odpovědnost za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku lze dovodit i v případech, kdy pachatel používá výhradně či téměř výhradně „jen“ tzv. psychické násilí, tedy jeho jednání buď vůbec nezahrnuje použití fyzické síly, anebo jde o fyzické násilí velmi malé intenzity, popř. o fyzické násilí ojedinělé. Ostatně i Nejvyšší soud v bodech 48 a 57 napadeného rozsudku připustil, že předchozí judikatura uznává psychické týrání coby formu týrání a že „si lze představit i případy tak intenzivního psychického týrání, že bude samo o sobě způsobit naplnit znaky předmětné skutkové podstaty“. V posuzované věci

navíc fyzické násilí neabsentovalo zcela a mělo specifický význam, jak bude dále vysvětleno.

29. Ústavní soud považuje za vhodné poukázat na určitou problematičnost výše citovaného vymezení skutku, pro který byl obviněný stíhán a následně zproštěn napadeným rozsudkem. Toto vymezení zahrnuje prvky, které – byly-li by posuzovány izolovaně – by ani vzdáleně nemohly být považovány za součást zlého a zraňujícího zacházení obviněného se stěžovatelkou, tedy za její týrání. Příkladem může být pasáž o tom, že stěžovatelka „*musela vykonávat i všechny drobné opravy v domácnosti např. výměnu žárovek, čištění odtoku umyvadla, záchodu a podobně*“. V dalších (rozsáhlých) částech popisu skutku se pak hovoří o tom, že obviněný stěžovatelku nutil nebo jí dával příkazy, přičemž při nesplnění takových pokynů obviněný stěžovatelku trestal urážkami a třeba několikahodinovým slovním nátlakem. Tento popis sice zřetelně vypovídá o despotickém, nikoli však nutně tyranizujícím jednání obviněného. Také popis fyzického násilí v podobě poklepávání prsty na hlavu připouští různé představy o jeho konkrétní realizaci, a je značně nepřesný, jak bude ještě vysvětleno.

30. Bylo by však chybou posuzovat případy domácího násilí segmentálně, bez zohlednění celého kontextu jednání obviněného, neboť nezřídka kdy až při spojení jednotlivých částí takové jednání vykazuje charakter zmiňovaného zlého zacházení způsobujícího u oběti pocit těžkého příkoří, tedy jde o týrání. Ostatně i Nejvyšší soud v napadeném rozsudku (konkrétně v bodě 69) odkazoval na judikaturu potvrzující nutnost posuzování daného jednání v celém jeho kontextu.

31. V posuzované věci lze identifikovat dva specifické faktory, které ji výrazně odlišují od jiných případů trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, a to je jednak značná – až extrémní – doba páchání stíhaného skutku, a jednak okolnost, že stěžovatelka byla fakticky vystavena tyranizujícímu jednání obviněného ještě před započítáním tohoto skutku. Podle Ústavního soudu klíčové pochybení Nejvyššího soudu spočívá právě v tom, že při snaze o komplexní posouzení jednání obviněného první z uvedených faktorů výrazně marginalizoval, druhý pak nezohlednil vůbec. Nejvyšší soud kromě toho v odpovídající míře nezohlednil ani následek, jenž byl dlouhodobým jednáním obviněného způsoben. Podstatné vady shledal Ústavní soud také v argumentaci, na které bylo odůvodnění napadeného rozsudku vystavěno, neboť Nejvyšší soud v jejím rámci jednak zjevně bagatelizoval některé části stíhaného skutku, jednak do ní zahrnul některé neopodstatněné, popř. nelogické úvahy, a navíc v ní byly obsaženy i takové prvky, jež Ústavní soud považuje v souvislosti s posuzováním případů domácího násilí za neakceptovatelné, či dokonce s potenciálem prohlubovat sekundární viktimizaci oběti.

32. Dobu páchání stíhaného skutku lze považovat až za extrémní, neboť přesáhla dobu čtrnácti let (od 1. června 2004 do 30. ledna 2018), přičemž fakticky – jak již bylo zmíněno – byla stěžovatelka vystavena tyranizujícímu jednání obviněného ještě o dost déle (myšleno před 1. červnem 2004). Nejvyšší soud v bodě 68 rozsudku konstatoval, že samotná délka jednání obviněného nemůže vést k závěru o týrání, s čímž lze v zásadě souhlasit. To však pochopitelně neznamená, že doba, po kterou trvalo inkriminované jednání obviněného, nemá z hlediska naplnění znaku týrání žádný význam. Méně intenzivní (převážně psychické) formy domácího násilí vykonávané po delší dobu totiž mohou způsobit oběti srovnatelné útrapy jako formy intenzivní vykonávané pro krátkou dobu. Skutečnost, že jednání obviněného skutečně u stěžovatelky vyvolalo závažný následek, přitom v posuzovaném případě byla prokázána (viz dále).

33. Ústavní soud akceptuje, že počátek stíhaného skutku musel být určen na den 1. června 2004, kdy nabyla účinnosti novela zákona č. 91/2004 Sb., jež do tehdejšího

trestního zákona (tj. zákona č. 140/1961 Sb.) zavedla § 215a o trestném činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Zároveň však Ústavní soud sdílí názor stěžovatelky, že při posuzování trestnosti tohoto skutku nelze ignorovat jednání obviněného, kterému byla stěžovatelka vystavena před uvedeným datem. Obecně totiž platí, že události, které nastaly před spácháním trestněprávně relevantního skutku, mohou být pro jeho posouzení významné, ať již z hlediska způsobu spáchání, anebo z hlediska způsobených následků. Jestliže např. určitá osoba v důsledku svých předchozích životních zkušeností pocítuje panický strach z temných, stísněných prostor, pak pachatel, jemuž je taková fobie této osoby známa, toho zneužije a osobu do takových prostor uzavře, bezpochyby se z jeho strany jedná o tyranizující jednání, přestože ve vztahu k jiné osobě by takový závěr namísto nebyl.

34. V posuzované věci je vliv událostí časově předcházejících stíhaného skutku o to významnější, že šlo o určité zkušenosti stěžovatelky týkající se přímo obviněného. V této souvislosti je třeba poukázat na to, že obecné soudy při zjišťování skutkového stavu vycházely primárně z výpovědí stěžovatelky. Těmto výpovědím v jejím celku uvěřily, a ani Nejvyšší soud skutkově zjištění vyplývající z výpovědí stěžovatelky nijak významně nezpochybnil. Stěžovatelka ve svých výpovědích opakovaně hovořila o tom, že byla v průběhu manželství s obviněným vystavena hrubému fyzickému násilí. Zejména se jednalo o událost z roku 1997, kdy obviněný fyzicky napadl stěžovatelku tak hrubým způsobem, že dočasně přestala slyšet na levé ucho, a o událost z roku 2000, kdy obviněný udeřil stěžovatelku tak, že jí urazil kus předního zubu (srov. body 26, 27 a 137 rozsudku obvodního soudu).

35. Přestože k těmto událostem došlo před 1. červnem 2004, tedy před začátkem páchaní stíhaného skutku, nelze od nich odhlížet. Stěžovatelka ve svých výpovědích zřetelně vyjádřila, že i v navazujícím období, tj. po 1. červnu 2004, v ní uvedené fyzické útoky vyvolávaly silnou obavu z případného opakování, což logicky vedlo k tomu, že postrádala odvalu výraznějším způsobem projevit nesouhlas s pokyny a příkazy, které jí obviněný dával, resp. odepírat jejich splnění. Z výpovědí stěžovatelky a dalších důkazů rovněž vyplývá, že obviněný takové stěžovatelčiny obavy účinně posiloval připomínáním uvedených předchozích událostí, popř. gestikulací napřaženou rukou (srov. body 31 a 83 rozsudku obvodního soudu a č. l. 710, 1327 a 1333 trestního spisu).

36. Ústavní soud nenaznačuje, že by zmiňované jednání obviněného uskutečněné před 1. červnem 2004 mělo být považováno za trestné, resp. za součást stíhaného skutku – takový závěr by příkře kolidoval se zákazem retroaktivního působení norem trestního práva v neprospěch pachatele ve smyslu čl. 40 odst. 6 Listiny. V posuzované věci ovšem nelze odhlížet od toho, že obviněný si již před započítáním skutku vytvořil podmínky pro to, aby mu k ovládnutí stěžovatelky postačily i méně intenzivní formy nátlaku, bez dalších prvků fyzického násilí, které prokazatelně používal po dobu páchaní stíhaného skutku. Právě kvůli těmto podmínkám i toto relativně mírnější jednání způsobovalo následky, které jsou pro týrání typické, tedy pocit těžkého příkoří, ponížení a v konečném důsledku i psychickou poruchu na straně stěžovatelky. Jak přiléhavě poukazuje stěžovatelka, odborná literatura takový druh násilí s několika vážnějšími útoky a následným udržováním strachu, méněcennosti a podřízenosti oběti označuje jako *nátlakové kontrolyjící násilí* neboli *coercive controlling violence* (srov. např. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzně psychologické poznatky k domácímu násilí*. Praha: Policejní akademie, s. 5 a 6).

37. Právě následek způsobený jednáním obviněného představoval prvek, který Nejvyšší soud nezohlednil ve svých úvahách o tom, zda toto jednání dosahovalo intenzity týrání. Znak „týrá“ obsažený ve skutkové podstatě trestného činu týrání osoby žijící

ve společném obydlí totiž vyjadřuje nejen jednání pachatele, ale také následek, který je tímto jednáním způsobován. Tomu ostatně odpovídá výše zmíněná a obecně přijímaná definice pojmu „týrání“, která zahrnuje i to, že jednání pachatele vyvolává u oběti pocit těžkého příkoří.

38. V souvislosti se zohledněním následku způsobeného stíhaným jednáním Ústavní soud považuje za opodstatněnou též námitku stěžovatelky směřující proti tomu, jakým způsobem Nejvyšší soud naložil se závěry znalců o jejích psychických problémech souvisejících s průběhem manželství, a to včetně symptomů, které naplňují kritéria posttraumatické stresové poruchy. Nejvyšší soud tento závěr zaznamenal, avšak fakticky uvedené zásadní skutečnosti odmítl přiznat relevanci. V bodech 74 a 75 napadeného rozsudku nejprve připomněl obecné pravidlo, že závěr o tom, zda byl určitým jednáním spáchán trestný čin, musí učinit soud, byť závěry znalců mohou být významným podkladem pro takové rozhodnutí. Dále poukázal na to, že navíc lze jen stěží identifikovat spouštěcí moment zhoršení psychického stavu stěžovatelky.

39. Uvedené úvahy se Ústavnímu soudu jeví jako nelogické. Zejména není jasné, co vedlo Nejvyšší soud k potřebě identifikovat moment zhoršení psychického stavu stěžovatelky. Nejvyšší soud v odkazované části napadeného rozsudku zmínil poznatky znalců, že stěžovatelčina posttraumatická stresová porucha trvala roky a že její psychické problémy souvisejí s průběhem jejího manželství s obviněným. Není přitom rozhodné, zda psychická porucha stěžovatelky měla svůj základ již v době předcházející stíhanému skutku, neboť z vyjádření znalců (srov. body 94 až 110 rozsudku obvodního soudu) zřetelně vyplynulo, že se dlouhodobě rozvíjela a prohlubovala v důsledku stěžovatelčina soužití s obviněným. Vzhledem k těmto závěrům, jakož i vzhledem k mnohaletému jednání obviněného (jež i Nejvyšší soud přijal jako prokázané), nebyl prostor k pochybám o příčinné souvislosti mezi tímto jednáním a uvedenou psychickou poruchou poškozené, resp. jejím rozvojem a prohloubením. Nejvyšší soud tak v konečném důsledku popřel výše uvedené východisko, které sám formuloval, totiž že závěry znalců mohou být významným podkladem pro rozhodnutí soudu, zda byl daným jednáním spáchán trestný čin, neboť tyto závěry nikterak nepromítl do svých úvah týkajících se naplnění znaků trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí.

40. Ústavní soud nemůže akceptovat ani (blíže neodůvodněný) závěr Nejvyššího soudu, že soudy nižších stupňů dostatečně nevyložily, z čeho dovodily, že po celé čtrnáctileté stíhané období stěžovatelka pocítovala jednání obviněného jako těžké příkoří, a konkrétně která. Jak již bylo uvedeno, skutková zjištění obecných soudů vycházela primárně z výpovědí stěžovatelky. Ta v těchto výpovědích mnohokrát dávala najevo, že jednání obviněného vnímala jako ubíjející a silně ponižující. Opět je třeba připomenout znalecké dokazování, z něhož vyplynulo, že u stěžovatelky se v důsledku soužití s obviněným rozvinula posttraumatická stresová porucha. Následek v podobě těžkého příkoří tak podle Ústavního soudu velice zřetelně vyplýval jak z provedeného dokazování, tak z rozhodnutí obvodního a městského soudu. Závěr Nejvyššího soudu o tom, že jednání obviněného „nemělo na poškozenou takový dopad, aby jej bylo možno právně kvalifikovat jako týrání“ (srov. body 52 a 54 napadeného rozsudku), se tak jeví jako zjevně neopodstatněný a extrémně rozporný s výsledky provedeného dokazování.

41. V posuzované věci Nejvyšší soud nevěnoval žádnou pozornost výrazně ponižujícímu charakteru jednání obviněného. Ústavní soud to vnímá jako další zásadní chybu Nejvyššího soudu, neboť i ponižování představuje formu psychického násilí, jež může být podstatou týrání. Vytrvalé slovní urážení a zesměšňování, udělování pokynů, příkazů a zákazů a jejich vynucování vytrvalým slovním nátlakem, kontrolování, nucení

ke slibům, klepání do hlavy, odstrkování a vyžadování úplné podřízenosti ve svém celku tvoří zacházení, které by každý musel vnímat jako silně dehonestující. Ve spojení s extrémně dlouhou dobou trvání takového zacházení obviněného se stěžovatelkou toto ponižování nutně vykazuje znaky těžkého příkoří coby základního prvku týrání. Uvedené jednání obviněného je navíc podle Ústavního soudu nezbytné označit jako bezohledné vůči stěžovateli, přičemž právě míra bezohlednosti patří mezi další z určujících znaků týrání.

42. Ústavní soud dále přisvědčuje tvrzení stěžovatelky, že Nejvyšší soud v napadeném rozsudku jednání obviněného významně bagatelizoval, a to zejména právě tím, že je vytrhával z kontextu. V bodě 48 rozsudku Nejvyšší soud konstatoval, že dané jednání obviněného mělo charakter především psychického násilí, doplněné „zcela nevýrazným, v podstatě symbolickým fyzickým násilím (mírné strčení, klepnutí prsty do hlavy)“. Nejvyšší soud však v rozporu se skutkovou větou doplnil, že strčení bylo mírné, jeho formulace navíc naznačuje, že šlo o jednorázové jednání. Tak tomu však nebylo, tyto prvky se v jednání obviněného objevovaly opakovaně, ve skutkové větě bylo jasné zmíněno, že šlo ze strany obviněného o normální způsob komunikace. Pokud jde o zmíněné klepání (nikoli klepnutí) prsty na hlavu, je třeba doplnit, že šlo o klepání klouby prstů *sevržené pěsti* (což ani skutková věta nespecifikovala). Přestože ani tak jistě nejde o hrubé násilí, nelze přehlížet (jak to učinil Nejvyšší soud), že takové jednání by prakticky každý vnímal jako silně nepříjemné, a zejména ponižující. Navíc – jak výstižně poznamenala stěžovatelka v ústavní stížnosti – obviněný tou stejnou pěstí v minulosti stěžovatelku surově bil; ona Nejvyšším soudem konstatovaná symbolika tím získává podstatně hrozivější podobu.

43. Nelogická se v kontextu posuzované věci jeví úvaha Nejvyššího soudu obsažená v bodech 63 a 64 napadeného rozsudku, která vycházela z konstatování, že v dané věci nedošlo k eskalaci konfliktu mezi obviněným a stěžovatelkou ani k jeho stupňování, nýbrž že šlo o „setrvalý stav, dlouhodobě neuspokojivé manželství mezi poškozenou a obviněným“. I když se ponechá stranou další bagatelizující formulace (neboť označit jako „neuspokojivé“ manželství, v jehož průběhu docházelo ze strany obviněného k hrubému násilí, ponižování a despotismu, je skutečně značně nepřipadné), absence eskalace či stupňování konfliktu nemůže představovat oporu pro závěr, že jednání obviněného vůči stěžovateli nevykazovala takový stupeň závažnosti, aby se dalo hovořit o týrání. Jakkoli Ústavní soud nehodlá popírat, že eskalace závažnosti chování pachatele vůči oběti bývá častým, třeba i typickým průvodním jevem týrání, jistě to nelze považovat za znak nezbytný. Opět je třeba zdůraznit zvláštnost posuzovaného případu, kdy je počátek stíhaného skutku stanoven nikoli podle jeho faktického zahájení, nýbrž až okamžikem, kdy toto jednání začalo být trestné. Několik let před „oficiálním“ počátkem skutku obviněný vůči stěžovateli opakovaně použil hrubé násilí spojené s jejím zraněním. Jak a kam by podle Nejvyššího soudu mělo takové jednání eskalovat, aby dosáhlo intenzity týrání? Jak již bylo uvedeno, obviněnému se podařilo vůči stěžovateli zásadním způsobem oslabit ještě před 1. červnem 2004, takže po tomto datu mu stačilo pro dosažení svých cílů a potřeb (jež byly pro stěžovatelku spojeny s těžkým a mnohaletým příkořím) používat prostředky méně intenzivní, zahrnující i připomínky dříve vykonaného násilí. Podstatná pro posouzení naplnění znaku týrání tak nemohla být přítomnost či absence eskalace konfliktu, nýbrž to, zda i tyto méně intenzivní prostředky způsobovaly u poškozené následky typické pro týrání, mimo jiné s ohledem na její předchozí zkušenosti ze soužití s obviněným a na její psychický stav předchozím soužitím vyvolaný.

44. Ústavní soud musí dát stěžovatelce za pravdu i v tom, že Nejvyšší soud použil v napadeném rozsudku některé argumenty a formulace, které nejenže nemají relevanci pro posouzení klíčové otázky naplnění znaku týrání, ale navíc byly způsobilé dále prohloubit viktimizaci stěžovatelky coby oběti domácího násilí v jeho trestněprávně relevantní podobě. V první řadě jde o konstatování Nejvyššího soudu o tom, že poškozená jako svéprávná, navíc vzdělaná žena, žila v daném manželství dobrovolně desítky let, přestože z něj mohla kdykoliv odejít (bod 81 napadeného rozsudku). Nedostatek vůle oběti opustit vztah, v němž je druhým z partnerů týrána, představuje jeden z typických průvodních jevů domácího partnerského násilí (srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 1285/08 ze dne 26. června 2008 či sp. zn. III. ÚS 3234/09 ze dne 21. ledna 2010, a literaturu zde citovanou, nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1341/2017 ze dne 8. listopadu 2017). Ani okolnost, že se oběť smířila se svým trýznivým osudem, nemůže být na překážku závěru, že byla vystavena týrání.

45. Stejně tak se Ústavnímu soudu jeví jako naprosto nevhodná formulace užitá Nejvyšším soudem, že se stěžovatelka obviněnému „až nemístně podřizovala“ (bod 81 napadeného rozsudku). Jestliže se oběť podřizuje pokynům a příkazům partnera, který vůči ní v minulosti použil hrubého fyzického násilí, a dlouhodobě vůči ní používá různé formy násilí psychického, nespátňuje v tom Ústavní soud nic nemístného. Ba naopak je nemístná uvedená formulace Nejvyššího soudu, která je výrazně způsobilá prohloubit traumatizaci stěžovatelky.

46. V souvislosti s uvedenými nepřijatelnými úvahami a formulacemi Ústavní soud dodává, že podstatné vady shledává i ve způsobu, jakým se Nejvyšší soud vypořádal s kritikou, kterou vůči totožným úvahám (obsaženým již v kasačním usnesení Nejvyššího soudu č. j. 7 Tdo 79/2021-1224 ze dne 17. února 2021) formuloval odvolací soud v usnesení č. j. 67 To 402/2023-1753 ze dne 27. února 2024, které Nejvyšší soud napadeným rozsudkem zrušil. Nejvyšší soud tuto (zcela racionální a případnou) kritiku odbyl s tím, že odvolací soud neodkázal na žádné konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu či na konkrétního odborníka, s nimiž by inkriminované názory Nejvyššího soudu byly v rozporu (srov. 82 napadeného rozsudku). Nejvyšší soud tak rezignoval na věcnou polemiku, která reálně oporu v judikatuře a odborné literatuře měla (viz výše) a městský soud ji pouze opomněl přesně citovat.

47. Nejvyšší soud i v bodě 50 rozsudku městskému soudu vytknul, že své závěry neopřel o jediný judikát či odborný článek. K tomu Ústavní soud poznamenává, že při veškerém respektu k významu judikatury a odborné literatury pro kvalitní právní argumentaci nelze absenci odkazů na tyto zdroje považovat *samu o sobě* za podstatnou vadu odůvodnění rozhodnutí. To platí o to více v případech, které vykazují výrazná specifika oproti běžným případům daného druhu – a taková specifika bezpochyby existovala i v posuzované věci, jak již bylo výše vysvětleno. Přes zmíněnou absenci odkazů na judikaturu a odbornou literaturu vykazovaly právní úvahy městského soudu (srov. bod 10 usnesení městského soudu) vysokou míru souladu s výše uváděnou definicí týrání, a nešlo o úvahy zjednodušující, jak je (taktéž v bodě 50 rozsudku) označil Nejvyšší soud.

48. Stěžovatelka namítala rovněž porušení čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Tato námitka vycházela z tvrzení, že Nejvyšší soud v rámci odůvodnění napadeného rozsudku zlehčoval prožité útrapy stěžovatelky, zpochybňoval její osobnostní integritu, bagatelizoval následky jednání obviněného a přenesl část viny za jednání obviněného na stěžovatelku. Dále pak stěžovatelka námitku spojovala rovněž s tím, že Nejvyšší soud zveřejnil na úřední desce rozsudek v neanonymizované formě s uvedením plného jména stěžovatelky včetně její adresy a dalších údajů.

49. K tomu Ústavní soud v první řadě zdůrazňuje, že je vázán tím, jak předmět řízení stěžovatelka vymezila v ústavní stížnosti. Stěžovatelka podala ústavní stížnost výlučně proti rozhodnutí, nikoliv proti jinému zásahu. Tomu odpovídá i petit ústavní stížnosti, jímž se stěžovatelka domáhala zrušení napadeného rozsudku. Za těchto okolností se Ústavní soud nemohl zabývat výtkou proti způsobu zveřejnění rozsudku.

50. Ohledně odůvodnění napadeného rozsudku Ústavní soud souhlasí se stěžovatelkou, že formulace použité v odůvodnění jsou necitlivé, zlehčují stěžovatelčino utrpení a bagatelizují jednání obžalovaného. Ústavní soud právě uvedené však nevnímá jako samostatné porušení ústavně zaručených základních práv stěžovatelky, nýbrž jako součást (projev) zásahu spočívajícího v tom, že se stěžovatelce nedostalo účinného vyšetřování a tím bylo porušeno její právo nebýt podrobena krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení. Obdobný úsudek učinil Evropský soud pro lidská práva ve věci *Beizaras a Levickas proti Litvě* (stížnost č. 41288/15, body 152 až 156), ve které na základě nevhodných formulací v odůvodnění soudního rozhodnutí ve spojení s dalšími faktory dospěl k závěru, že stěžovatelé neměli k dispozici účinný prostředek nápravy ve smyslu čl. 13 Úmluvy. Věc *J. L. proti Itálii* (stížnost 5671/16), na kterou odkazovala stěžovatelka v ústavní stížnosti, je specifická tím, že podle Evropského soudu pro lidská práva se stěžovatelce dostalo účinného vyšetřování a tento aspekt práva podle čl. 8 Úmluvy porušen nebyl.

VII. Závěr

51. Ústavní soud ze shora uvedených důvodů konstatuje, že Nejvyšší soud napadeným rozsudkem porušil stěžovatelčino právo na účinné vyšetřování vyplývající ze zákazu krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení. Toto právo bylo přitom porušeno velmi intenzivním způsobem, neboť jednání, vykazující znaky ponižujícího zacházení a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku, bylo napadeným rozsudkem označeno za beztrestné, a tím pádem zůstalo zcela nepotrestáno. Ústavní soud proto sdílí názor stěžovatelky, že v daném případě představuje kasace napadeného rozhodnutí jediný efektivní způsob, jakým lze její újmu alespoň zmírnit.

52. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadený rozsudek Nejvyššího soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil. Takto rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 téhož zákona). Nejvyšší soud je vázán právním názorem Ústavního soudu vyjádřeným v tomto nálezu (§ 314h odst. 1 trestního řádu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 27. srpna 2025

Jaromír Jirsa
předseda senátu